

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och
jordbruksvetenskap

Den polska bostadsgården

Ett gestaltungsprogram för bättre välbefinnande

Aleksandra Jakuszevska

Kandidatarbete 15 hp
Landskapsarkitektprogrammet, Ultuna
Institutionen för stad och land
Uppsala 2020

Titel: Den polska bostadsgården – Ett gestaltungsprogram för bättre välbefinnande

Engelsk titel: The Polish residential yard – A design program for better well-being

© Aleksandra Jakuszevska

Handledare: Marina Queiroz, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Vera Vicenzotti, SLU, institutionen för stad och land

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå G2E

Kurs: EX0725, Projekt i landskapsarkitektur

Kursansvarig institution: institutionen för stad och land

Landskapsarkitekturprogrammet, Ultuna

Nyckelord: Bostadsgård, Grönska, Boende, Bostadsnära natur

Alla bilder i arbetet publiceras med erforderliga tillstånd.

Publiceringsår: 2020

Publiceringsort: Uppsala

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se/>

Sammandrag

Tillgång till bostadsnära natur är avgörande för stadsbornas välmående. Naturen har en mycket positiv inverkan på oss människor. Den har en lugnande effekt och gör att vi återhämtar oss snabbare från stress. Tillgång till natur är dock väldigt sällsynt i de polska städerna. Grönytorna bortprioriteras och bostadsgårdarna används oftast som parkering istället för en plats för rekreation, avkoppling och lek. De mest drabbade är människor som bor i de äldre bostadsområden som behövs rustas upp och omplaneras för att ändra dess funktion till en plats som gynnar de boendes välmående och tillgång till grönska. För att få ett bra resultat som ökar bostadsgårdarnas användning måste de boende engageras i planeringsprocessen och dela med sig av sina tankar och åsikter om den använda platsen. Det bidrar till kunskap i landskapsarkitekternas yrke i hur den planerade platsen faktiskt används och upplevs av brukarna samt ökar förståelsen i vad som borde ändras på platsen och på vilket sätt. I den här uppsatsen undersöks en äldre bostadsgård vid Wojciecha Drzymaly gatan i Opole, Polen som i dagsläget fungerar mest som parkering och behöver rustas upp. En enkätundersökning görs för att studera vad de boende tycker om sin bostadsgård. Genom ytterligare inventering och analys utformas ett program som redovisar ett nytt sätt att disponera ytan. Bostadsgården blir mer strukturerad, får tydliga parkeringsplatser samt en avgränsad grönyta för socialt umgänge för de boendes välbefinnande.

Abstract

Access to nature close to our homes is crucial for the well-being of people living in cities. Nature has a very positive impact on humans. It has a calming effect and allows us to recover faster from stress. However, access to nature is very rare in Polish cities. Green areas are given lower priority and residential yards are most often used as parking lots instead of a place for recreation, relaxation and play. The most affected are people who live in the older residential areas that need to be restored and re-planned to change their function for the residents' well-being and access to greenery. To get a good result that increases the use of the residential yards, the residents must be involved in the planning process and share their thoughts and opinions about the used space. It contributes to knowledge in the landscape architects' profession in how the planned site is actually used and experienced by its users and also increases the understanding of what should be changed and how. This thesis examines an older residential yard on Wojciecha Drzymaly street in Opole, Poland, which currently functions as a parking lot and needs to be refurbished. A survey is conducted to study what the residents think about their residential yard. Through further inventory and analysis, a program is designed that presents a new way of arranging the site. The residential yard becomes more structured with parking spaces and a separated green area for social interaction for the well-being of the residents.

Innehåll

Introduktion	5
Bakgrund.....	5
Syfte	6
Frågeställning.....	6
Begreppsprecisering	6
Metod	7
Inventering	7
Analys	7
Enkät	7
Sammanställning av enkät.....	8
Program	8
Avgränsningar	8
Resultat.....	9
Inventering	9
Analys	14
Enkät	15
Program	17
Diskussion.....	19
Diskussion om enkäten	19
Diskussion om utformning av program	19
Slutgiltig diskussion.....	20

Introduktion

”Att i en stillasittande tid skapa grönskande uterum som stimulerar till möten och aktivitet och som ger möjlighet till rekreation och lek för alla åldrar och grupper i samhället, är att skapa förutsättningar för folkhälsa, demokrati och välfärd. Gröna rum som är artrika främjar naturförståelse och bidrar till stadens biologiska mångfald. För en av dessa arter, som bor inom oss alla, är den bostadsnära naturen mycket viktig. Nämligen den lekande människan, Homo ludens. Men detta förutsätter att naturen och parkerna håller en viss kvalitet.” (Boverket 2007, s.9)

I dagens högdynamiska samhälle har vi allt mindre fritid och mindre tid för återhämtning (Adamiec & Trzaskowska 2013, s.5). Tidsbristen påverkar våra prioriteringar och att kunna åka utanför staden för att koppla av i naturen blir mycket svårare, skriver författarna Adamiec och Trzaskowska. De äldre blir som mest lidande då de har en begränsad rörelseförmåga och har svårt att gå längre sträckor. Tillgång till natur och de gröna områden nära sin bostad där vi spenderar mestadels av sin fritid blir därför alltmer viktigare (ibid.).

Tillgång till natur är dock väldigt sällsynt i de polska städerna (Najwyższa Izba Kontroli 2017, s.6). Grönskan blir oftast åsidosatt då både myndigheterna och samhället prioriterar annat som till exempel byggnader och parkering vilket drabbar den redan utsatta miljön i städerna ännu mer. De höga markpriserna i städerna gör att investerare prioriterar bort det gröna och utnyttjar marken på andra sätt som lönar dem och inte samhället eller miljön. (ibid.).

Bakgrund

Allt fler människor väljer att bosätta sig i städer (Hulicka 2015). Städerna ger mer förutsättningar och lockar människor med flera jobbmöjligheter, bättre utbildning samt möjlighet till ett rikt socialt liv (ibid.). År 2050 beräknas drygt 70 procent av jordens befolkning leva i stadsmiljöer (Mottaghi, Kärrholm, Sternudd 2020). Eftersom grönskan har en positiv påverkan på oss människor borde dagens städer bestå av så många gröna ytor som möjligt (Hulicka 2015). Urbaniseringen bidrar till ett större gasutsläpp och sämre luft i stadsmiljön. Livskvaliteten i städerna minskar på grund av föroreningar och dålig förvaltning. Det innebär att miljön bortprioriteras som kan leda till att den ekologiska processen förstörs. Hulicka skriver att lösningen kan vara att omvandla städerna till så kallade gröna städer där man prioriterar miljön och tänker hållbart och energisnålt. Men detta kräver ett stort engagemang av både urbanister, miljöingenjörer, myndigheterna samt människorna som bor i de polska städerna (ibid.).

Polska bostadsområden byggda mellan 50- och 80-talet behöver oftast rustas upp då deras kondition är dålig (Trzaskowska 2011). Det gäller bostäderna men också omgivningen. Nya parkeringar och lekplatser anläggs där, men fokus på det gröna

är fortfarande väldigt liten. Trzaskowska analyserar en av de äldsta bostadsgårdarna i staden Lublin som behöver genomgå en renovering och belyser problemet med äldre bostadsområden i Polen. Författaren skriver att för att upprustningen av bostadsgården ska fungera och bli bra behövs ett samarbete och dialog med de boende för ett bättre slutresultat (ibid.). Lublin har många bra exempel på upprustning av äldre bostadsgårdar (Adamiec & Trzaskowska 2013). Staden har arbetat mycket med boende dialoger och arbetar med hållbarhet som mål genom att ha de ekonomiska, sociala och ekologiska aspekterna i åtanke vid omplanering av stadens grönytor (ibid.).

Dialoger med de boende vid skapande av deras gemensamma ytor som till exempel bostadsgårdar är en viktig del av arbetsprocessen (Boverket 2019). Planerare saknar oftast kunskapen om hur platsen uppfattas av människor som bor i området och som använder sin gård dagligen (ibid.).

Ett bostadsområde vid Wojciecha Drzymaly gatan i den polska sydvästra staden Opole är ett av de äldre bostadsområden i staden och behöver en upprustning. Bostadsområdet ligger mycket centralt i staden där tillgång till natur är väldigt liten. Bostäderna har rustats upp med nya fasader men bostadsgården är fortfarande densamma som för 20 år sedan och används knappt av de boende. Platsen fungerar mest som passage och parkering trots den fina, väletablerade vegetationen.

I detta arbete försöker jag ta reda på vad de boende har för tankar och åsikter om sin bostadsgård inför en eventuell upprustning av gården.

Syfte

Syftet med arbetet är att ta fram ett program för en bostadsgård i Opole, Polen utifrån de boendes önskemål. Eftersom tillgången till bostadsnära natur i området är dålig och bostadsgården är oanvändbar i dagsläget behöver den rustas upp.

Frågeställning

Hur kan bostadsgården i Opole bli gestaltad för att bidra mer till de boendes välbefinnande?

Begreppsprecisering

- ❖ Boende - I detta arbete syftar jag till en person som bor i bostaden som bostadsgården tillhör till och har rätt att använda den.
- ❖ Bostadsnära natur - Natur som finns inom 300 meter från bostaden (Boverket 2007, s.14).
- ❖ Bostadsgård - I detta arbete syftar begreppet bostadsgård till den gemensamma utemiljö som ligger i närmast anslutning till bostaden.
- ❖ Välbefinnande - tillståndet att ha god hälsa och må bra (Wiktionary 2020).

Metod

Metoden består av fem olika delar; inventering, analys, enkät, sammanställning av enkät, och program. De fem delarna presenteras i egna rubriker.

Inventering

För att framställa en plan över bostadsgården fick jag under platsbesöket den 23 april och den 25 april år 2018 mäta och rita upp allt för hand. Jag insåg direkt att det inte var den mest optimala och noggranna metod. Jag fick därför använda mig ytterligare utav Google Earth och Adobe programmen som hjälp för att få en mer korrekt plan över området. Bostadsgårdens uppbyggnad, funktion samt mark- och växtmaterial inventerades.

Analys

Analysen gjordes på plats, samma dagar som inventeringen. Jag använde mig utav SWOT-analys (Hay & Castilla 2006) för att undersöka gårdens styrkor (strengths), svagheter (weaknesses), möjligheter (opportunities) och hot (threats). Analysen grundar sig också i kunskapen samlad under landskapsarkitektutbildningen samt egna observationer och erfarenheter av bostadsgården som en tidigare boende och då jag besöker platsen väldigt ofta.

Boverket har utarbetat en modell för bostadsnära natur som man bör ta hänsyn till både vid planering av nya områden men också när man planerar om dem redan existerande gröna ytorna. Den innehåller tre viktiga punkter:

- ❖ Tillgång – den faktiska resursen som bostadsnära natur utgör
- ❖ Nåbarhet – den faktiska och upplevda tillgängligheten till denna natur
- ❖ Kvalitet – den bostadsnära naturens storlek, innehåll och värden
(Boverket 2007, s.11)

Dessa tre aspekter analyserades och togs i åtanke i vidare utformning av program.

Enkät

En enkät utformades för att få en bild av vad de boende tycker om sin gård, hur dem använder den och vad de skulle vilja ändra och förbättra på gården. Jag har valt att använda mig utav kvalitativ studie med öppna frågor för att få de boendes personliga reflektioner (Trost 2007).

Enkäterna delades ut via brev i de boendes brevlådor. Jag hade inte tillgång till information om hur många det är som bor i området. För att beräkna antalet enkäter jag behövde skriva ut fick jag addera antal lägenheter i varje fastighet och duplicera med två då jag ville lämna två enkäter i varje brevlåda. Jag fick skriva ut 100 enkäter. De boende som fyllde i enkäten fick skicka tillbaka svaren via brev, mejl eller telefon.

Enkäten utformades på följande sätt:

- ❖ Ålder
- ❖ Kön

- ❖ Hur länge har du bott i området?
- ❖ Hur ofta använder du din bostadsgård?
- ❖ Hur använder du din bostadsgård?
- ❖ Hur upplever du din bostadsgård? Positivt/Negativt och varför?
- ❖ Vad anser du som bra och dåligt med din bostadsgård?
- ❖ Vad är viktigt för dig att din bostadsgård innehåller?
- ❖ Vad skulle du absolut inte ha på din bostadsgård?
- ❖ Vad skulle få dig att använda din bostadsgård oftare?

Sammanställning av enkät

Enkätsvaren sammanställdes i form av tabeller som blev ett underlag till utformningen av ett program.

Program

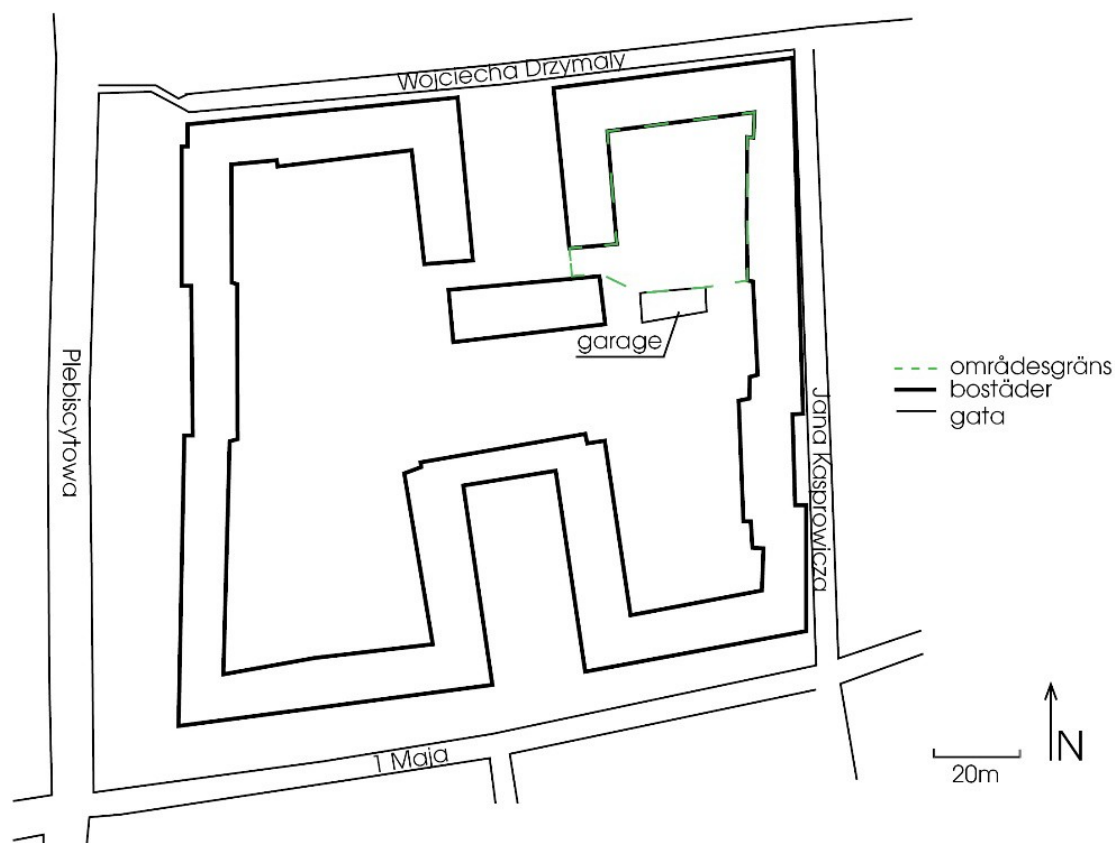
Informationen samlad i inventeringen, analysen och enkäten ledde till utformningen av ett program. Programmet presenteras i form av programpunkter och en programplan där jag testat att disponera ytan.

Avgränsningar

Landskapsarkitekten Anders Jönsson säger att skalan på platsen är en huvudfaktor i vad som kan definieras som en gård (Olsson Lieberg 2007, s. 4). Gårdskänslan försvinner om skalan blir för stor och därför har jag begränsat mig till en mindre del av en större innergård. Jag har valt att arbeta med den norr-östra sidan av innergården då det är den jag känner till sedan barndomen och anser som en enskild bostadsgård.

Jag har valt att avgränsa gården där garagehuset börjar (se fig. 1). Det kändes som en naturlig gräns på gården. Skalan blir också lagom då de boende inte förlorar överblickbarheten över gården som också är en viktig faktor enligt Jönsson (Olsson Lieberg 2007, s. 4). Jag har valt att ta med sophuset som står intill garaget då den används av de boende och är en viktig del av den gemensamma ytan. Gården har en kantig rektangulär form och är avgränsad av bostäder i öst, väst och norr, och garage i syd.

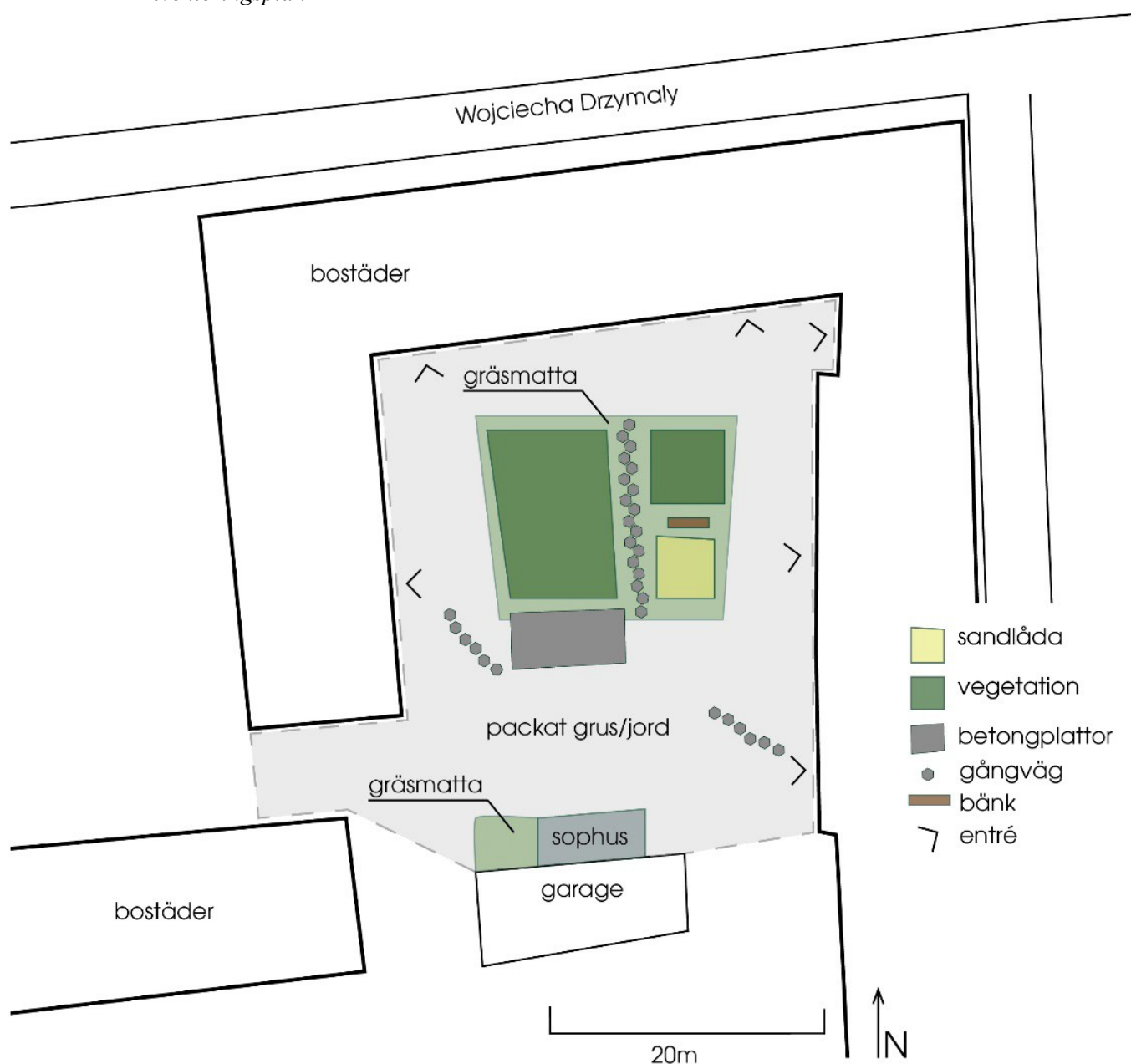
Figur 1. Plan över bostadsområdet vid Wojciecha Drzymaly gatan i Opole, Polen. Planen visar vilken del av den större innergården som fokuseras på i detta arbete. Skapad av författaren.

Resultat

Resultatet består av fyra delar; inventering, analys, enkät och program. De fyra delarna presenteras i egna rubriker.

Inventering

Här beskrivs inventeringsplatsen. I inventeringen får man veta hur platsen ser ut och fungerar idag, samt vilka material och vegetation finns på platsen. Inventeringen presenteras i punktform, inventeringsplan (fig. 2) samt bilder tagna under januari och maj månad.

Figur 2. Inventeringsplan över bostadsgården vid Wojciecha Drzymaly gatan i Opole, Polen. Skapad av författaren.

Inventeringspunkter

- ❖ Ingången till gården ligger mellan två bostadsbyggnader i väst. Den är ca. 6.6 meter bred. Ingen växtlighet eller barriär från gatan finns då den också fungerar som infart för bilarna som vill parkera på gården.
- ❖ Markmaterial består mestadels av packat grus blandat med jord. På vissa ställen finns det spår av gamla och slitna betongplattor. Marken är väldigt ojämn och hindrar människor med funktionsnedsättning att ta sig fram.

- ❖ I mitten av gården finns det en rektangulär gräsyta med väletablerad vegetation i form av buskar, perenner samt sex fullvuxna träd. Fyra stycken vid släktnamnet Abies, en vid släktnamnet Salix och en vid släktnamnet Tilia.
- ❖ Det finns en gammal bänk och en sliten sandlåda på gräsytan i mitten.
- ❖ Det står flertal bilar runt om gräsytan i mitten som använder gården som parkering. Inga tydliga parkeringsplatser finns utan bilarna får stå där det finns plats.
- ❖ I södra delen av gården finns det ett sophus med en gammal piskställning och en liten tillhörande gräsyta i väst.
- ❖ Bakom sophuset finns det garage som tillhör de boende.
- ❖ Det finns spår av gamla gångvägar i form av små sexkantiga betongplattor från bostadsingångarna i väst och sydöst som leder till de större betongplattorna som precis som resten av gården fungerar idag som parkeringsplatser för bilarna.
- ❖ Gångväg i samma form av små sexkantiga betongplattor finns på den stora gräsytan. Gångvägen börjar där de stora betongplattorna slutar och sträcker sig rakt över hela gräsytan.

Bilder

Bilderna (fig. 3-8) visar hur platsen ser ut under dåligt väder i januarimånad samt bra väder med växande vegetation.

*Figur 3. Gårdens lekutrustning i form av en gammal, sliten sandlåda.
Foto: Aleksandra Jakuszevska. Datum: 21.01.2018*

*Figur 4. Ingång till bostadsgården från väst. Foto: Aleksandra Jakuszevska.
Datum: 21.01.2018*

*Figur 5. Betongplattor intill grönytan. Foto: Aleksandra Jakuszevska.
Datum: 15.05.2018*

*Figur 6. Vegetation på gården i form av buskar, träd och perenner.
Foto: Aleksandra Jakuszevska. Datum: 15.05.2018*

*Figur 7. Vegetation på gården i form av buskar, träd och perenner.
Foto: Aleksandra Jakuszevska. Datum: 15.05.2018*

*Figur 8. Gården sedd från en av bostäderna. Foto: Aleksandra Jakuszevska.
Datum: 15.05.2018*

Analys

Här analyseras platsen. Analysen baseras på inventeringen och presenteras i punktlister i form av SWOT analys med platsens styrkor (strengths), svagheter (weaknesses), möjligheter (opportunities) och hot (threats); Boverkets modell för bostadsnära natur som beskriver platsens tillgång, närbarhet och kvalitet; samt löpande text som sammanfattning av de två analyser och kunskapen från utbildningen som landskapsarkitekt.

SWOT- analys

Styrkor

- ❖ Låga byggnader
- ❖ Låg bullernivå
- ❖ Ganska stor, öppen yta
- ❖ Väletablerad vegetation i bra skick

Svagheter

- ❖ Slitna ytor
- ❖ Ojämnt och otillgängligt markmaterial
- ❖ Det finns bara en sittplats i form av en gammal, sliten bänk
- ❖ Gården fungerar mest som parkering
- ❖ Inga gångvägar finns
- ❖ Platsen känns otrygg på kvällen då ingen belysning finns
- ❖ Sliten och smutsig sandlåda

Möjligheter

- ❖ Bra solläge
- ❖ Väletablerad vegetation

Hot

- ❖ De boendes prioriteringar i form av parkering

Analys enligt Boverkets modell för bostadsnära natur

- ❖ Tillgång:
Tillgång till natur på bostadsgården är mycket god tack vare den fina, väletablerade vegetationen som verkar trivas väldigt bra trots dålig skötsel av gården samt den hårdpackade marken runt den gröna ytan pga bilar som parkerar där.
- ❖ Nåbarhet:
Trots att den gröna ytan ligger bara några meter ifrån bostäderna så används den knappt av de boende. Platsen är svårtillgänglig och tråkig att vistas på. Den kan också kännas otrygg pga. biltrafik samt dålig belysning på kvällarna.
- ❖ Kvalitet:
Grönytan utgör en större del av gården. Buskar, perenner samt både löv- och barrträd växer på gården. Den väletablerade vegetationen gynnar fågellivet och den biologiska mångfalden. Den har stora ekologiska värden och ska bevaras.

Sammanfattning av analys

Gården idag känns trist och ovälkomnande. Skicket på gården är mycket dålig och trots den fina vegetationen används gården inte av de boende på annat sätt än passage eller parkering. Markmaterialet gör att det blir dammigt vid torka och lerigt och det bildas pölar vid regn som gör den ännu mer otillgänglig. Den slitna bänken är den enda platsen för avkoppling på gården. Stora, tjocka, ojämna betongblock utgör sandlådans kant och skapar mer fara än möjlighet till lek. Den är inte heller avskild på något sätt från resten av gården där bilarna får röra sig fritt och bidrar till att den lilla "lekplatsen" eller den gröna ytan inte används. Det finns en ljuskälla vid varje ingång på byggnadsfasaden men ingen ytterligare belysning finns som gör att platsen känns otrygg på kvällarna.

Bostäderna omger gården på ett sätt som får den att kännas mycket lugn och privat. Alla boende har en överblick av gården från sina fönster och balkonger. Bostäderna är fyra våningar höga och släpper in mycket solljus till gården. De fungerar också som bra vind- och bullerskydd.

Enkät

Här presenteras enkätsvaren i form av tabeller. Jag fick in totalt åtta svar som utgör 8% av antal utdelade enkäter. Jag fick sju svar via brev och ett via SMS. Här kommer en sammanställning av enkätsvaren:

Majoriteten av de boende som svarade på enkäten var över 65 år gamla (se tabell 1). Fem kvinnor och 3 män deltog i enkäten (se tabell 2). De flesta har bott i området i över 40 år (se tabell 4). Fyra har angett att de använder gården varje dag, tre stycken mycket sällan och en att den aldrig använder gården (se tabell 3).

Ålder	Antal
65+	7
45-65	1

Tabell 1.

Kön	Antal
Kvinna	5
Man	3

Tabell 2.

Hur ofta använder du din bostadsgård?	Antal
Varje dag	4
Mycket sällan	3
Aldrig	1

Tabell 3.

Hur länge har du bott i området?	Antal
10-20 år	1
30-40 år	1
40-60 år	5
60+ år	1

Tabell 4.

De flesta använder gården som parkering och för att slänga sopor (se tabell 5). En av de boende använder gården som passage och en som en utsikt på grönskan från sin balkong.

Hur använder du din bostadsgård?	Antal
Parkering	3
Slänga sopor	5
Titta på grönskan från balkong	1
Passage	1

Tabell 5.

Det positiva med gården enligt de boende är grönska, parkering, belysning, att det finns plats för lek samt att gården känns trygg (se tabell 6). Det negativa med gården är att markbeläggningen är otillgänglig och ojämn, att bilarna parkerar där dem vill, att det inte finns tillräckligt med belysning eller bänkar för avkoppling och socialt umgänge, gården sköts inte, att den är otrygg och det är mycket damm och lera beroende på vädret.

Hur upplever du din bostadsgård?	
<i>Negativt</i>	<i>Positivt</i>
Inga bänkar för avkoppling och socialt umgänge	Plats för lek för barn
Ingen belysning	Grönska
Parkering	Parkering
Otrygg	Trygg
Ojämn, otillgänglig markbeläggning	Belysning
Ingen skötsel	
Mycket damm och lera	

Tabell 6.

De viktiga element som de boende som deltog i enkäten skulle vilja ha på gården (se tabell 7) är bra belysning, parkering, tillgänglig markbeläggning, plats för avkoppling i form av bänk, tillgänglig gångväg till sophuset, plats för lek för barn, mycket grönska samt en grillplats. Det de boende absolut inte vill ha på sin gård är betong, parkering, hundbajs och duvor samt damm och lera.

Vad är viktigt för dig att din bostadsgård innehåller?	Vad skulle du absolut inte ha på din bostadsgård?
Bra belysning	Betong
Parkering	Parkering
Bra tillgänglig markbeläggning	Hundbajs och duvor
Plats för avkoppling	Damm och lera
Gångväg till sophuset	
Plats för lek för barn	
Mycket grönska	
Grillplats	

Tabell 7.

Det som skulle få de boende som deltog i enkäten att använda bostadsgården oftare är fler bänkar, inga bilar, bättre belysning, avskild parkering samt mer ordnad grönska (se tabell 8).

Vad skulle få dig att använda din bostadsgård oftare?
Fler bänkar
Inga bilar
Bättre belysning
Avskild parkering
Mer ordnad grönska

Tabell 8.

Program

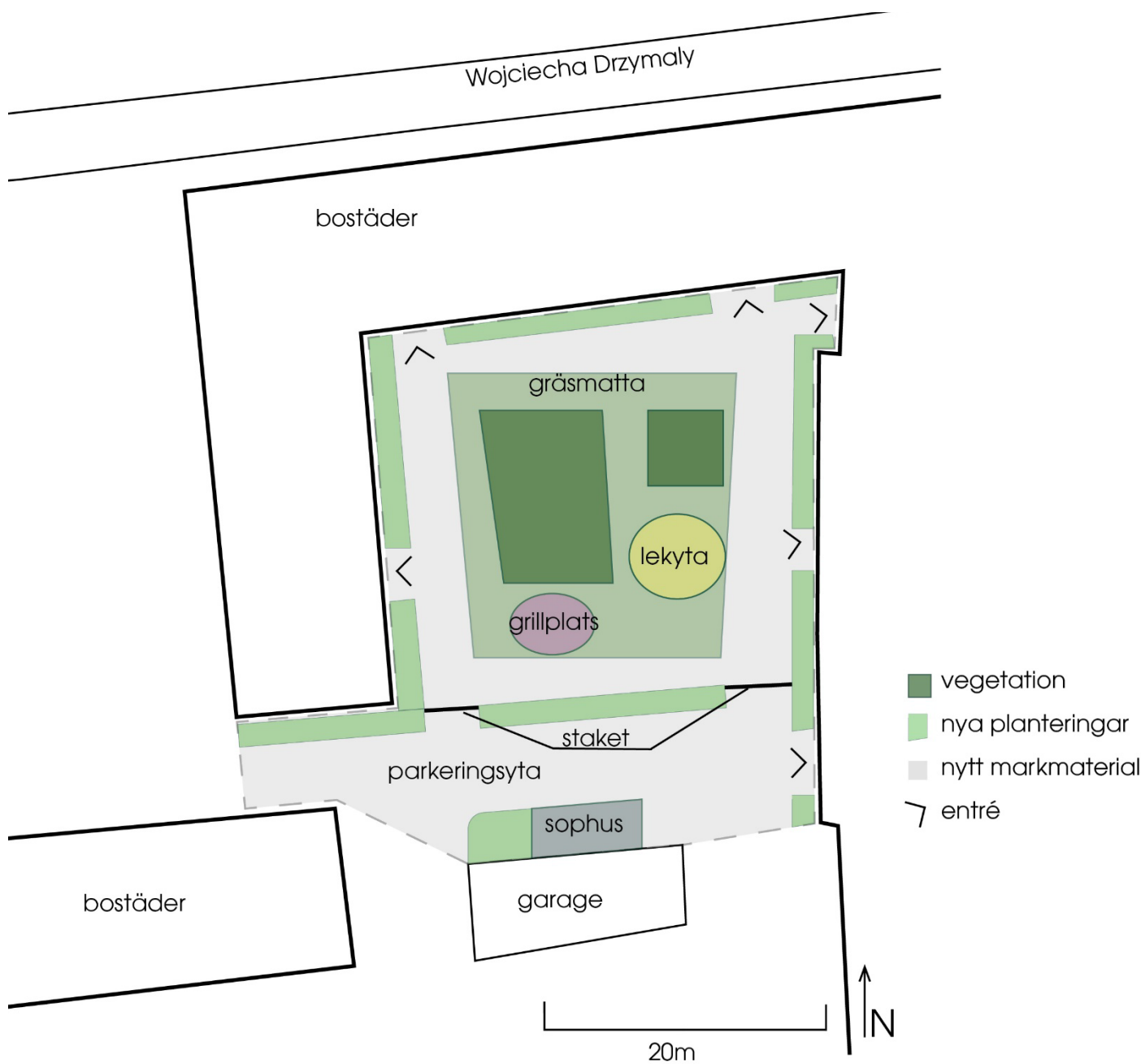
Programmet är en sammanställning av inventeringen, analysen och enkätsvaren. Den samlade informationen har lett fram till denna sammanfattning i 8 programpunkter utan rangordning samt en programplan där jag försöker att disponera ytan på ett nytt sätt.

Programpunkter

- ❖ Lägga nytt tillgängligt markmaterial
- ❖ Skapa fler sittplatser i både sol och skugga
- ❖ Skapa nya planteringar för att tillföra mer grönska
- ❖ Skapa en inhägnad del av gården utan bilar för att öka trygghetskänslan
- ❖ Skapa bättre och tryggare plats för lek
- ❖ Skapa bättre belysning för att öka trygghetskänslan på kvällen
- ❖ Skapa grillplats
- ❖ Gallra lätt den existerade vegetationen för att få mer ordning och överblickbarhet

Programplan

Programplanen (se fig.9) visar hur bostadsgården kan disponeras på ett nytt sätt. En yta för socialt umgänge skapas i mitten av gården med en ny lektyta samt grillplats. Ett nytt markmaterial läggs på gården för bättre tillgänglighet och parkeringsplatser. En avgränsning med hjälp av nya planteringar samt staket skapas mellan den sociala ytan i mitten och den nya parkeringsytan som gör att de boende kan känna sig trygga när de använder den gemensamma ytan. Nya planteringar längs med byggnaden läggs för att tillföra mer grönska till gården.

Figur 9. Programplan över bostadsgården vid Wojciecha Drzymaly gatan i Opole, Polen. Skapad av författaren.

Diskussion

Syftet med arbetet var att ta fram ett program för en bostadsgård i Opole, Polen utifrån de boendes önskemål. Jag valde att arbeta med en bostadsgård jag känner till sedan barndomen då jag själv inte har använt den för annat än passage och parkering. Jag såg att gården inte användes mycket av de boende och tyckte att det vore intressant att ta reda på varför och hur man skulle kunna ändra på det genom att ändra gårdens utformning med de boendes önskemål och behov som utgångspunkt.

Det var viktigt att lyssna på de boendes synpunkter och önskemål. Tack vare detta fick man en tydlig bild hur de boende använder gården idag och vad de vill ändra på. Det gör hela planeringsprocessen lättare för oss landskapsarkitekter och andra planerare samt gör att man får fram ett bättre slutresultat precis som Trzaskowska nämner (Trzaskowska 2011).

Eftersom tillgången till bostadsnära natur, dvs natur inom 300m från bostaden (Boverket 2007), är mycket dålig i den centrala delen av Opole där bostadsgården som analyseras i detta arbete ligger är det extra viktigt att den rustas upp och planeras om på ett bra sätt. Dialog med de framtida brukarna av gården är en viktig del i planeringen och detta arbete då det är först då man får en tillräckligt bred förståelse för hur platsen används och upplevs av människor som brukar den. Vi som jobbar med planering av ytor och utemiljöer har inte samma kunskap som brukarna. Platsbesök som vi gör är oftast för korta och otillräckliga för att konstatera och se hur platsen används under olika tid på dygnet eller olika delar av året till exempel. Det blir speciellt viktigt nu i den urbaniserade världen där man bygger ut städer oftast till pris av de gröna områdena.

Diskussion om enkäten

Av 100 enkäter som delades ut fick jag tillbaka bara åtta svar. De boende hade fem dagar på sig att svara på enkäten. Den låga svarsfrekvensen kan motiveras med ett litet intresse från de boendes sida eller att de inte kollade i sin brevlåda tillräckligt ofta under den tiden. Utföringen av enkäten under en längre tid skulle eventuellt kunna bidra till fler svar och därmed ett annat resultat.

Bland de som skickade in svaren var det sju stycken som var över 65 år gamla och en som var 46. Detta gjorde att jag fick en ganska bra överblick i vad dem äldre tycker om gården men jag saknar fortfarande information från andra åldersgrupper. Även om det verkar som att det är flest äldre som bor i området då det var i princip bara de äldre boende som svarade på enkäten och eftersom jag skulle kunna konstatera det från mina egna observationer skulle detta vara ett felaktigt påstående då jag saknar officiell statistik över området och dess boende. Skulle jag vilja gå in djupare på temat skulle jag behöva ta fram en sådan statistik.

Enkätfrågorna tycker jag fungerade bra med att ta fram de boendes åsikter och tankar kring bostadsgården. Jag tycker dock i efterhand att frågan om kön var inte så relevant då den inte påverkade resultatet på något sätt.

Diskussion om utformning av program

Enkätsvaren, inventeringen och analysen ledde till utformningen av ett program. Målet med programmet var att sammanställa all information på ett sätt som tar hänsyn till de boendes önskemål och behov.

Ibland beskrevs samma sak som till exempel bilar, belysning och parkering som både bra och dåligt. En bedömning från mig som landskapsarkitektstudent behövdes i sådana moment för att kunna avgöra vad som var orsaken i detta. Jag gjorde mitt bästa och försökte ta hänsyn till alla åsikter och tankar vid utformningen av program men jag fick prioritera min professionella åsikt när jag tyckte att det behövdes. Till exempel bilparkeringen. I dagsläget fungerar i princip hela bostadsgården som en parkeringsplats för de boendes bilar. Detta är inte så bra då de boende inte har tillgång till en säker yta för lek och socialt umgänge. Men parkeringsytan avgränsades i programplanen (se fig. 9) på ett sätt som ger de boende både parkeringsplatser för bilarna men också skapar en säker plats för socialt umgänge.

Slutgiltig diskussion

Under tiden jag skrev detta arbete har bostadsförmedlingen som bostadsområdet vid Wojciecha Drzymaly gatan tillhör till börjat med en upprustning av bostadsgården. En sak som gjorde mig förvånad var en kommentar från en av de boende om att all grönska på gården skulle tas ner. Jag kontaktade bostadsförmedlingen och frågade om detta var sant. De förklarade att de gjorde en omröstning med de boende om dem skulle bevara grönskan på gården vid en framtida upprustning av gården eller inte. Majoriteten av de boende röstade för borttagning av all grönska. Detta inser jag som ett stort misstag då den väletablerade vuxna vegetationen utgör ett viktigt ekologiskt mikroklimat för de organismer som bor där. Att de boende vill att all grönska ska tas ner verkar vara en otillräcklig motivering till ett sådant beslut. Detta skulle också tillföra mer kostnader och mer ont än nytta enligt mig som en framtida landskapsarkitekt. Vår roll som landskapsarkitekter men också som människor som lever på denna jord och använder dess resurser är att ta hand om miljön och alla organismer som vi samlever med. Men det är inte självklart för alla. Tyvärr bara några månader efter att jag påbörjade mitt arbete blev all växtlighet nedtagen och utbytt mot en ny inhägnad lekplats i mitten av gården, betongplattor som markmaterial och fyra nyplanterade klotlönnar samt lite prydnadsgräs. Bilarna får fortfarande röra sig fritt på gården och parkera var dem vill och får plats. Skulle jag ha möjlighet att påbörja mitt arbete tidigare skulle jag kunna ta kontakt med bostadsförmedlingen mycket tidigare och kanske vara med i upprustnings processen från början och påverka resultatet. Jag skulle då gjort allt i min makt att bevara den existerade vegetationen på gården.

Detta bekräftar också den dåliga förvaltningen i de polska städerna. Myndigheterna har som sitt jobb att skydda miljön och bidra till samhällets välmående genom att tillgängliggöra och bevara grönska och inte förstöra den. Det man borde göra för att motverka liknande situationer är att öka samhällets kunskap och medvetenhet när det kommer till miljöskydd och miljöns viktiga roll i samhället.

Delen av den större innergården som bostadsförmedlingen jobbade med och rustade upp var exakt den som jag har valt att begränsa mig till i detta arbete.

Detta inser jag som en bekräftelse i att jag har valt rätt avgränsning av plats.

Mer utförliga observationer samt intervjuer skulle behövas för att få en bredare uppfattning om vad de boende tycker om sin bostadsgård. Alla uppfattar en plats olika och intervjuer med andra åldersgrupper skulle kunna ge insikt i vad andra människor som barn, tonåringar, vuxna och funktionsnedsatta har för behov från sin utemiljö. Det skulle vara intressant att fortsätta detta arbete och framställa ett gestaltungsförslag för bostaden.

Referenser

Böcker

Trost, J. (2007). *Enkätboken*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur, s.23.

Elektroniska

- Adamiec, P., Trzaskowska, E. (2013). [Elektronisk] Aspekty wypoczynkowe na osiedlach Lubelskiej Spółdzielni Mieszkaniowej w Lublinie – pozytywne przykłady przemian. *Problemy Rozwoju Miast*, 10(4), s.5-14. Tillgänglig: <https://www.infona.pl/resource/bwmeta1.element.desklight-c201a639-a577-458a-8658-fe1debd95b0d> [2020-11-22]
- Boverket (2007). [Elektronisk] *Bostadsnära natur - inspiration & vägledning*. Tillgänglig: https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2007/bostadsnara_natur.pdf [2020-11-22]
- Boverket (2019). [Elektronisk] *Bostadsområden*. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/brottsforebygga-de-och-trygghetsskapande-atgarder/hur-har-andra-gjort/bostadsomraden/> [2020-11-22]
- Hay, A. A. A., & Castilla, G. (2006) [Elektronisk] Object (SWOT). *International Archives of Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences*, 36, 4. Tillgänglig: [http://scholar.google.com/scholar?hl=en&btnG=Search&q=intitle:Object-based+image+analysis:+strengths,+weaknesses,+opportunities+and+threats+\(swot\)#0](http://scholar.google.com/scholar?hl=en&btnG=Search&q=intitle:Object-based+image+analysis:+strengths,+weaknesses,+opportunities+and+threats+(swot)#0) [2020-11-22]
- Hulicka, A. (2015). [Elektronisk] Miasto zielone – miasto zrównoważone. Sposoby kształtowania miejskich terenów zieleni w nawiązaniu do idei Green City. *Prace Geograficzne*, (141), s.73–85. Tillgänglig: <https://doi.org/10.4467/20833113PG.15.010.4062> [2020-11-22]
- Mottaghi M., Kärrholm M., Sternudd C. (2020) [Elektronisk] Blue-Green Solutions and Everyday Ethicalities: Affordances and Matters of Concern in Augustenborg, Malmö. *Urban Planning*, 5(4), s.132–142. Tillgänglig: <https://www.cogitatiopress.com/urbanplanning/issue/viewIssue/204/PDF204> [2020-11-22]
- Najwyższa Izba Kontroli (2017). [Elektronisk] *Zarządzanie zielenia miejska*. Tillgänglig: <https://www.nik.gov.pl/plik/id,15863,vp,18378.pdf> [2020-11-22]
- Olsson Lieberg, T. (2007). [Elektronisk] Vad ska vi ha bostadsgården till? *Movium Bulletinen*, (4), s.4-8. Tillgänglig: https://www.movium.slu.se/system/files/news/7940/files/bulletin_0706.pdf [2020-11-22]
- Trzaskowska, E. (2011). [Elektronisk] Przyrodnicze uwarunkowania modernizacji osiedli mieszkaniowych. *Problemy Rozwoju Miast*, 3(4), s.85-92. Tillgänglig: [http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-fd8bad5c-6fc3-4277-b30f-14ccd30e2f5a?q=26ab2aca-6892-4289-8827-5edb917e3095\\$2&qt=IN_PAGE](http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-fd8bad5c-6fc3-4277-b30f-14ccd30e2f5a?q=26ab2aca-6892-4289-8827-5edb917e3095$2&qt=IN_PAGE) [2020-11-22]
- Wiktionary (2020). *Välbefinnande*. Tillgänglig: <https://sv.wiktionary.org/wiki/v%C3%A4lbefinnande> [2020-11-22]